

**VLAAMS VERBOND VAN HET KATHOLIEK
SECUNDAIR ONDERWIJS**

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

SCHILDERWERK EN DECORATIE

Tweede graad BSO

INHOUD

LESSENTABEL	5	
1	INLEIDING	7
1.1	Toelichting bij de lessentabel	7
1.2	Leerplannen op basis van beroepsprofielen en beroepsopleidingsprofielen	7
2	DE STUDIERICHTING	8
3	BEGINSITUATIE	9
4	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	9
5	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	9
5.1	De leraar en het leerplan	9
5.2	Opleiding en opvoeding	10
6	LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	11
7	EVALUATIE	21
8	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	23
9	BIBLIOGRAFIE	24

Lessentabel

Zie website: www.vvksso.be

1.1 Toelichting bij de lessentabel

Omwille van de pedagogisch-didactische optie om meer geïntegreerd te werken, werd bij het uitschrijven van de leerplandoelstellingen en leerinhouden geen onderscheid meer gemaakt tussen de vakken PV Praktijk *Schilderen en decoratie* en TV *Schilderen en decoratie* Uitvoeringstechnieken. Het is in deze optiek ook wenselijk om de praktijk en de bijbehorende theorie door één en dezelfde leraar te laten geven.

Indien de school er toch voor opteert om de uren over verschillende leraren en verschillende vakken te verdelen, zullen de leraren de leerplandoelstellingen en leerinhouden in gezamenlijk overleg moeten verdelen en opnemen in een gezamenlijk jaarplan. In dat geval bepaalt de school hoeveel van de uren TV aan de verschillende deelvakken besteed wordt.

In de lessentabel is het onderscheid PV-TV wel behouden om administratieve redenen.

1.2 Leerplannen op basis van beroepsprofielen en beroepsopleidingsprofielen**1.2.1 Beroepenstructuur**

Om te kunnen komen tot een transparant aanbod in het onderwijs met de daaraan gekoppelde certificering is er nood aan een duidelijke en éénduidige beroepenstructuur.

Op basis van een onderzoek naar opleidings- en kwalificatiebehoeften in de bouwsector heeft het FVB (Fonds voor Vakopleiding in de Bouwnijverheid), in samenwerking met de SERV (Sociaal Economische Raad voor Vlaanderen) en met het HIVA (Hoger Instituut voor de arbeid) de onderstaande beroepenstructuur uitgewerkt.

werktuigkundige baggervaart baggerwerker	torenkraanbestuurder bestuurder mobiele kraan	boorder brambeler heimachinist chauffeur bouwplaatsmachinist wegenwerker	natuursteenbewerker	metselaar bekister betonstaalvlichter betonhersteller prefab-monteerder gevelwerker	voeger	dekvloerlegger tegelzetter stukadoor	dakdekker dakafdichter	schrijnwerker-timmerman interieurbouwer	glaswerker	stellingbouwer industriële isolatiewerker monteur CV sanitair installateur	schilder-decorateur industriële schilder
bagger	kraan-bestuurder	weg- en water- bouw		ruwbouw	afwerking ruwbouw	dak	hout	glas	metaal	verf	
machinaal			steen								
ruwbouw					afwerking						

1.2.2 De beroepsprofielen

Het uitgangspunt voor het opstellen van beroepsprofielen was: "Een door de sector gevalideerd instrument ontwikkelen om de vakopleiding te doen aansluiten op de realiteit van de arbeidsmarkt." Deze beroepsprofielen beschrijven de verwachtingen die door de arbeidswereld worden gesteld aan een **ervaren beroepsbeoefenaar**.

In deze beroepsprofielen is de volgende informatie opgenomen: omschrijving van het beroep, beroepsinhoud, taken en activiteiten (voorbereidende, uitvoerende en ondersteunende taken), kennis en vaardigheden, beroepshoudingen, bijzondere arbeidsomstandigheden, arbeidsorganisatie, specifieke kwalificatieproblemen en toekomstige evoluties.

Voor alle beroepen die vermeld staan in de beroepenstructuur (zie boven) ontwikkelt het FVB in samenwerking met de SERV beroepsprofielen. Heel wat beroepsprofielen zijn reeds uitgewerkt en zijn te bekomen bij het FVB.

1.2.3 De beroepsopleidingsprofielen

Op basis van de beroepsprofielen ontwikkelde de sectorcommissie "bouw-hout-decoratie" van de VLOR beroepsopleidingsprofielen met als doel:

- de uitbouw van het onderwijs optimaal te verzekeren,
- de opleidingen beter te laten aansluiten bij de eisen van de arbeidsmarkt,
- de uitstroom van gekwalificeerde arbeiders te verhogen.

In deze beroepsopleidingsprofielen worden de vereiste vaardigheden en de ondersteunende kennis beschreven waarover een **beginnend beroepsbeoefenaar** dient te beschikken. Ook de beheersingsniveaus worden vermeld. De vaardigheden en de ondersteunende kennis werden gegroepeerd in **vaardigheidsclusters**.

Het is uiteraard wenselijk dat de opleidingen die wij verstrekken bij de vraag van de arbeidswereld aansluiten. Dit leerplan is daarom ook gebaseerd op het beroepsopleidingsprofiel **Basis Schilderwerk en decoratie**.

Uiteraard is niet het hele beroepsopleidingsprofiel in dit leerplan verwerkt, omdat het hier de tweede graad betreft. In de tweede graad beoogt men het verwerven van de basisvaardigheden betreffende manueel schilderen.

2 DE STUDIERICHTING

De studierichting 'Schilderwerk en decoratie' biedt in de tweede graad, naast een algemene vorming, een basisopleiding op het brede vlak van schilderen en decoreren. Wellicht is het vak van huisschilder het hoofdthema. Daardoor is een planmatige aanpak, gestoeld op het reële schildersvak, aangewezen.

De keuze van de uitvoering groeit langs:

- enig inzicht in de evolutie van de kunstgeschiedenis;
- kennis van verschillende technieken en uitvoeringen;
- creativiteit voor een klantgerichte aanpak;
- respect voor milieu in toepassing en onderhoud;
- kwaliteit volgens afspraak.

Daarnaast komen de aspecten van decoratie en speciale technieken ook aan bod.

Leerlingen moeten in de tweede graad vooral de technieken van het vak leren beheersen, en hun eigen werk leren plannen en evalueren. In de derde graad zal men, met een projectmatige aanpak, een bredere opleiding nastreven.

3 BEGINSITUATIE

Meestal vormen de leerlingen die de tweede graad 'Schilderwerk en decoratie' aanvangen, een vrij heterogene groep. Dit heeft onder meer te maken met verschillen betreffende hun achtergrond: sommigen hebben thuis een schildersbedrijf, anderen kennen de sector helemaal niet. Sommigen hebben esthetische of kunstzinnige aanleg, anderen helemaal niet. Enkelen maakten via het beroepenveld reeds kennis met de studierichting, maar velen komen uit onderling erg verschillende scholen en volgden daar andere opties of beroepenvelden, enz. Verder zijn er grote verschillen vast te stellen qua belangstelling, intelligentie en tempo.

Tenslotte is het niet onbelangrijk te beseffen dat lang niet alle leerlingen een positieve keuze hebben gemaakt voor deze studierichting.

4 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

In de tweede graad van deze studierichting wil men een aanzet geven tot de beroepsopleiding van de leerlingen, maar evenzeer is het de bedoeling hen een vorming te bieden die hen kan helpen uitgroeien tot evenwichtige en gelukkige jongeren.

Daarom leren zij in de tweede graad:

- een aantal basisvaardigheden beheersen die deel uitmaken van het beroepsprofiel van de schilder, met name in verband met manueel schilderen;
- aandacht hebben voor aspecten van veiligheid, persoonlijke bescherming en milieuzorg;
- zorgzaam omgaan met gereedschap en materiaal;
- respect opbrengen voor het werk van anderen;
- samenwerken en zelfstandig werken;
- aandacht opbrengen voor het esthetische;
- een beroepsfierheid opbouwen.

5 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

5.1 De leraar en het leerplan

Elke school moet werken met **goedgekeurde leerplannen** voor de vakken van de basisvorming en van het fundamenteel gedeelte. Voor de vakken van het complementair gedeelte is een leerplan alleen verplicht voor de vakken van meer dan twee wekelijkse lestijden, op voorwaarde dat het globaal aantal wekelijkse lestijden zonder leerplan niet hoger is dan vier.

Daar waar een leerplan verplicht is, is het ook het **basisdocument** dat de leraar moet gebruiken bij de voorbereiding van zijn lessen ⁽¹⁾. Bij de keuze van handboeken is het dus van belang om na te gaan of ze in voldoende mate aan het leerplan beantwoorden. Wanneer een school gekozen heeft voor een bepaald leerplan, is de vakleraar verplicht het leerplan te realiseren. Ook wie een handboek gebruikt, blijft gebonden aan het leerplan. Bij een schooldoorlichting zullen de inspectieleden nagaan of de school goedgekeurde leerplannen gebruikt, maar ook of men het leerplan werkelijk realiseert. De realisatie van het gekozen leerplan is immers een voorwaarde voor de subsidiëring. Scholen die geen leerplan hebben, of het gekozen leerplan niet in voldoende mate realiseren, kunnen gesanctioneerd worden op het vlak van erkenning (die toelaat diploma's uit te reiken) en van subsidiëring.

Elk leerplan vertrekt van een **visie op het vak**. De school kan daar eigen accenten aan toevoegen of bijkomende eisen stellen, maar ze kan geen visie ontwikkelen die haaks staat op die van het gebruikte leerplan. Een eigen interpretatie van het leerplan hanteren, of er iets aan toevoegen, kan vanzelfsprekend niet door elke individuele leraar gebeuren. Hier ligt een taak voor de vakgroep: hij bestudeert de leerplannen (liefst voor alle graden, omwille van de verticale samenhang) en gaat na hoe de school met dit leerplan kan werken. Naast de verticale samenhang, moet men ook rekening houden met de horizontale samenhang, namelijk die tussen de verschillende vakken onderling.

In een volgende fase vormt het leerplan de basis voor het jaarplan. Hierin noteert de leraar de eigen ordening en spreiding van doelstellingen en leerinhouden uit het leerplan, met de eigen accenten en rekening houdend met het schoolwerkplan. Met andere woorden: in het jaarplan vertaalt de leraar het leerplan naar de concrete toepassing in een bepaald schooljaar.

Een van de leerplanrubrieken bevat de **algemene doelstellingen**. Deze geven weer wat men met de leerlingen wil bereiken **op het einde van de graad**. Ze verwijzen over het algemeen naar vaardigheden die men beoogt, en sluiten nauw aan bij het beroepsopleidingsprofiel van de studierichting waarvoor ze bedoeld zijn. De **leerplandoelstellingen** zijn concreter. Gelezen samen met de **leerinhouden** geven ze weer hoe de leraar de leerlingen met een bepaald vak vertrouwd zal maken. De leraar zal ze zelf verder moeten uitsplitsen in lesdoelstellingen, die de verschillende stappen van het leerproces duidelijk weergeven, en die een verwijzing naar de gevolgde methode inhouden. Als hulp hierbij staan in de leerplannen ook de **Pedagogisch-didactische wenken**. Daarin vindt de leraar bij bepaalde onderdelen meer achtergrondinformatie, of een toelichting bij een doelstelling en/of leerinhoud. Verder staan er ook suggesties in voor de aanpak in de klas. Deze wenken verduidelijken de bedoeling van de leerplanmakers, maar leggen de leraren geen verplichting op om één of andere didactische methode te gebruiken.

5.2 Opleiding en opvoeding

Wij zijn in eerste instantie bezig met jongeren, dit binnen een zeer complexe maatschappelijke context. De brede en belangrijkste doelstelling is en blijft deze jongeren via opvoeding en opleiding kansen bieden voor later.

Het leerplan mag in ieder geval geen excuus zijn om niet naar de noden van de maatschappij en de verwachtingen van de leerlingen te luisteren. Er moet voldoende aandacht blijven bestaan voor opvoeding, gewone omgang, eerbied voor geloofsovertuiging.

⁽¹⁾ Zie Algemene Pedagogische Reglementering voor het voltijds secundair onderwijs nr. 5, betreffende "Documenten bij de lesvoorbereiding" (Kl. 62.05, 9 september 1994).

De vorming moet zo sterk mogelijk aanleunen op wat typisch en attractief is voor een vakman die op het terrein werkzaam is. De leerlingen moeten in ieder geval tot het inzicht komen dat er een samenhang is tussen de realisaties in de klas en het arbeidsproces in het dagelijkse leven.

De leerlingen moeten als persoon op een volwaardige wijze een waardige plaats in de maatschappij kunnen verwerven. Het moet onze betrachting zijn door het aanscherpen van het vertrouwen in zichzelf en in de anderen, door het bijbrengen van attitudes zoals zorg, verwondering, respect, doorzetting, enzovoort, **beroepsfiere vaklui** te vormen.

Het is van groot belang dat de leerling tussentijdse succesbeleving ervaart. We adviseren dan ook om te werken met een soort van portfolio of een dossier waarin de projecten die de leerling gerealiseerd heeft gewaardeerd worden.

Wissel zoveel mogelijk de werkvormen af en combineer voortdurend de theorie en de praktijk. Zorg voor voortdurende interactie tussen ontwerpen en uitvoeren. Doe steeds een beroep op denken en doen. Vermijd langdurige opdrachten met steeds terugkomende vaardigheden. Hou de momenten van theorie kort maar herhaal veelvuldig.

Schenk voldoende aandacht aan het werken in team.

6 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Opmerking vooraf:

De volgorde van de doelstellingen is niet de didactische volgorde. Het gaat hier niet om afzonderlijke gehelen of eenheden, die los van mekaar kunnen gegeven worden. Een aantal doelstellingen verwijzen naar vaardigheden die de beginnende beroepsbeoefenaar moet beheersen; andere hebben eerder een vormende waarde, nog andere zijn ondersteunend. De manier waarop ze gecombineerd worden, de volgorde en zelfs de verdeling tussen verschillende leraren vraagt om een duidelijke visie op de opleiding.

Bij doelstellingen die ook voorkomen in het beroepsopleidingsprofiel, staat tussen haakjes de verwijzing naar dat document.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

Werkplanning

1	Kunnen lezen van een werkopgaveblad, al dan niet met een werktekening, om te bepalen welke oppervlakken welke behandeling krijgen. (BOP 11.1)	– werkvolgorde
2	Kunnen bepalen wanneer reeds behandelde oppervlakken opnieuw moeten behandeld worden en welke bewerkingen bij de voorbereiding moeten gebeuren.	– onderzoek van de bestaande toestand: · gaaf werk · beschadigd werk · slecht werk
3	Kunnen rekening houden met omgevingsomstandigheden.	– luchtvochtigheid – temperatuur – veiligheidsvoorschriften – persoonlijke beschermingsmiddelen

4	Kunnen opmeten en berekenen van de nodige hoeveelheden materiaal en grondstoffen voor een bepaald uit te voeren werk. (BOP 11.8)	– volgens opdracht – berekenen: materiaalstaat invullen
5	Kunnen bepalen van de werkvolgorde, rekening houdend met verschillende elementen. (BOP 11.9)	– werkvolgorde bij een deelopdracht – elementen waar rekening mee gehouden moet worden: · de te behandelen ondergronden, bv. soorten ondergrond, toestand van de ondergrond · de te gebruiken materialen en gereedschappen

Inrichten van de werkplek

6	Het benodigde materiaal en gereedschap kunnen klaarzetten en ordenen om zo efficiënt mogelijk te werken. (BOP 12.2)	– kennis van gereedschappen (bv. borstels) en materialen (bv. verf ...) in functie van te maken oefeningen
7	De eigenschappen van een goede verfborstel kunnen opnoemen en toelichten en op basis daarvan voor specifieke toepassingen de juiste verfborstel kunnen kiezen.	– haarsoorten – vorm van de borstels – kwaliteit – voor- en nadelen bij toepassing van de verschillende types
8	Eigenschappen van een goed plamuurmes kunnen opnoemen en toelichten en op basis daarvan voor specifieke toepassingen het juiste plamuurmes kunnen kiezen.	– vorm – soorten materialen – kwaliteit
9	Kunnen voorzorgen nemen om bepaalde oppervlakken te beschermen door te bedekken of af te plakken. (BOP 12.5)	– belang van een nette werkomgeving – kennis van de verschillende soorten afdek- en afplakmaterialen en afplakapparaten, geschikt voor diverse ondergronden
10	Kunnen beschermende maatregelen nemen met betrekking tot de leefomgeving in het algemeen. (BOP 12.5)	– nette werkomgeving – milieu- en veiligheidsvoorschriften – persoonlijke beschermingsmiddelen
11	Kunnen klaarzetten en gebruiken van ladders en steigermateriaal, rekening houdend met de veiligheidsvoorschriften. (BOP 12.6)	– kennis van veiligheidsvoorschriften – juiste opstelling van steigermateriaal

Voorbehandelen

12	Kunnen schilderwerk reinigen en stofvrij maken. (BOP 13.1)	– soorten ondergrond, bv. pleisterwerk, plaatmaterialen ... – kennis van reinigingsmiddelen en gereedschappen

- 13 Kunnen volgende voorbehandelingen toepassen op reeds behandelde oppervlakken:
- a verwijderen van verf of vernis,
    - a verwijderen:
      - afwarmen (handelingen bij het afwarmen)
      - afbijten (handelingen bij het afbijten)
      - afsteken: kennis van gereedschappen, onder andere steekmessen, schraapmessen
      - ...
      - schuren
        - T met schuurpapier (nat en droog)
        - T met schuurmachine
    - b schuren en matten met schuurpapier, manueel en met schuurmachine, nat en droog,
    - b · soorten schuurmiddelen: kennis van de eigenschappen
    - c herstellen, stoppen van gaten of barsten en plamuren met mes en borstel. (BOP 13.2)
    - c kennis van gereedschappen, bijvoorbeeld plamuurmessen, en van vulmiddelen
- 14 Het juiste schuurmiddel kunnen kiezen en die keuze kunnen verantwoorden. – beperkt tot de schuurmiddelen die men ook effectief gebruikt in de tweede graad
- 15 Aangeven om welke redenen nieuwe oppervlakken geschilderd worden. – redenen als:
  - hygiëne
  - verfraaiing
  - duurzaamheid
  - veiligheid
- 16 Kwaliteitswerk kunnen herkennen en uitvoeren. – verantwoorde werkmethode en werkvolgorde (gladheid, glansgraad, zuiverheid ...)
- 17 Kunnen volgende voorbehandelingen toepassen op nieuw oppervlak:
- a afwrijven met houten blok en met mes (pleisterwerk),
  - b schuren met schuurpapier,
    - b soorten schuurmiddelen
    - verschillende manieren van schuren
  - c opbrengen van een indringlaag, isolatielaag, en/of hechtlaag (diverse ondergronden),
    - c eigenschappen van de gebruikte materialen
    - applicatiemethoden
    - kennis van materialen + conformiteit
    - kennis van verschillende ondergronden: mineraal, metaal, hout, kunststof
  - d gebreken herstellen,
    - d gebreken: bijvoorbeeld scheuren, barsten, enz.
  - e plamuren. (BOP 13.3)
- 18 Kunnen glad maken na het drogen van andere grondlagen of plamuur (manueel en machinaal).

Gebruiksklaar maken

- 19 Kunnen begrijpen van gebruiksaanwijzingen van de gebruikte gereedschappen, materialen en grondstoffen en de conformiteit herkennen.
- gebruiksaanwijzingen en conformiteit van de gebruikte gereedschappen, materialen en grondstoffen
  - bij verf:
    - samenstelling
    - droogtijd (in relatie tot de luchtvochtigheid)
    - verdunning
    - verbruik
    - verpakking/inhoud
    - veiligheid
    - te gebruiken gereedschappen
- 20 Kunnen aangeven hoe verf is samengesteld.
- uitzicht, kleur en etikettering van verschillende stoffen, zoals deze heden ten dage moeten worden toegepast:
    - pigment
    - bindmiddel
    - verdunningsmiddel
    - droogmiddel
    - hulpmiddelen en vulstoffen
- 21 Onderscheid kunnen maken tussen verschillende pigmenten.
- onderscheid op basis van
    - kleur
    - dekkraacht
- 22 Van een aantal verdunningsmiddelen de eigenschappen, bereidingswijze, voor- en nadelen kunnen geven.
- verdunningsmiddelen:
    - water
    - white spirit
    - thinners
  - etikettering en voorschriften
- 23 Kunnen namaken van kleurtonen volgens kleurkeuze. (BOP 14.2)
- elementaire kleurenleer:
    - kleur in de natuurkunde
    - kleurtoepassingen vandaag
    - primaire en secundaire en tertiaire kleuren
    - de achromatische kleuren
    - de zeven kleurcontrasten
    - een kleurencirkel
    - tweeklanken, drieklanken, vierklanken
    - monochrome kleurenharmonie
    - eenvoudige voorbeelden van de psychologische invloed van kleur
    - kleuren ontleden en samenstellen
  - mengverhoudingen
  - mengtechnieken: pigmenten, transparante, optische menging

24	Kunnen aanmaken van de verf tot een vloeibaar en homogeen mengsel aangepast aan het gebruik. (BOP 14.3)	– mengsels geschikt voor toepassingen op verschillende ondergronden, onder andere filteren door een zeef
25	Kunnen maatregelen nemen om materiaal van dag op dag te bewaren. (BOP 14.5)	– verschillende manieren om af te sluiten van zuurstof

Dekkend schilderwerk

26	De opbouw van een goed verfsysteem kunnen toelichten.	– verfsystemen – hechting – vochtregulatie – dekkraft – elasticiteit – onderhoud, rekening houdend met het milieu
27	Kunnen kleur van de grondlaag kiezen in functie van het dekvermogen van de eindlaag. (BOP 15.1)	– kennis van kleuren en pigmenten – kennis van dekvermogen
28	Kunnen aanbrengen van grondlaag met borstel en/of rol. (BOP 15.2)	– technieken van het aanbrengen – juiste keuze rol of borstel en grondverf voor diverse ondergronden
29	Kunnen schuren en slijpen tot vlak oppervlak. (BOP 15.3)	– mechanisch en manueel
30	Kunnen aanbrengen van tussenlaag, daarna schuren. (BOP 15.4)	– kennis van materialen: tussenlagen in verband met schuurbaarheid
31	Kunnen diverse soorten eindlaag met borstel en rol aanbrengen.	– beperkte oppervlakken – techniek van het aanbrengen – juiste keuze rol of borstel voor diverse ondergronden
32	Kunnen uitvoeren van tamponeer- en sjablonerwerk. (BOP 15.8)	– éénkleurige sjablonen – beperkte oppervlakken – effen sjablonen (niet in gradatie)
33	Eenvoudige decoraties kunnen uitvoeren. (BOP 15.9)	– inschilderen van vlakken (bv. decoratief paneel) – kennis van gereedschappen: penselen

Niet-dekkend schilderwerk

34	Kunnen aanbrengen van poriënvuller met mes en kwast volgens type product en soorten hout. (BOP 16.1)	– kennis van relevante (uiterlijke) eigenschappen van hout – kennis van materialen: poriënvuller

- 35 In lagen kunnen aanbrengen van vernis en houtveredelingsproducten met specifieke tusschenbehandelingen. (BOP 16.2)
- kennis van materialen: vernissen, houtveredelingsproducten
  - functionele kennis van soorten hout
  - verschillende systemen
  - techniek van het aanbrengen
  - juiste keuze rol of borstel voor diverse ondergronden

Onderhouden

- 36 Kunnen reinigen en onderhouden van het gebruikte gereedschap met geschikt oplos- of verdunningsmiddel.
- basiskennis van bindmiddelen, oplos- en verdunningsmiddelen
  - beperkt tot de producten die in de tweede graad effectief gebruikt worden
  - kennis van etikettering
- 37 Kunnen schoonmaken van de werkplek bij het verlaten ervan.
- kennis van reinigingsmiddelen
  - etikettering
- 38 Kunnen terugplaatsen van meubilair, kunnen terug voorwerpen ophangen en/of kunnen vastzittende voorwerpen in hun oorspronkelijke staat aanbrengen.
- kennis van til- en heftechnieken

Veiligheid

- 39 Kunnen maatregelen nemen die de veiligheid van personen beogen, bij het behandelen met of het opbergen van gevaarlijke stoffen (giftig, ontvlambaar, bijtmiddelen) en restanten en in verband met schuren.
- beperkt tot gebruikte producten
  - elementaire kennis van de wet op het Welzijn
- 40 Kunnen beperken, selectief sorteren van afval en milieuvriendelijk opslaan van restanten van producten.
- milieuvoorschriften
  - schoolreglementen en/of werkplaatsreglement
- 41 Kunnen aangeven hoe een afgewerkt oppervlak moet onderhouden worden.
- kennis van oppervlakken en gebruikte materialen
  - kennis van milieuvoorschriften
- 42 Zich de attitude van permanente zorg voor veiligheid eigen maken.

Administratie

- 43 Kunnen eigen prestaties of administratie bijhouden (gewerkte uren, gebruikt materiaal en grondstoffen).
- eigen prestaties: gewerkte uren, gebruikt materiaal en grondstoffen

Tekenvaardigheden

- 44 Voorwerpen herleiden tot hun basisvorm.
- basisvormen
- 45 Tekenmiddelen kiezen en ze correct hanteren.
- tekenmiddelen: potlood, kleurpotlood, houtskool, pen ....

46	Tekelopdrachten analyseren en uitvoeren.	– tekenopdrachten in het derde jaar beperkt tot tweedimensionele vormen: rechten, lijnen, vierkanten, rechthoeken, cirkels en samengestelde vormen (meetkundige composities). In het vierde jaar ook balk en kubus.
47	Composities maken met geometrische vormen.	– vlakken, onder andere bladschikking
48	Een waargenomen vorm kunnen weergeven.	– vormen als balk, kubus, piramide, bol, eenvoudige natuurvormen – waarneming: verhoudingen, (waarnemings)-perspectief – te gebruiken tekenmiddelen: potlood, kleurpotlood, houtskool, pen, aquarel, ...
49	Een aantal elementaire meetkundige constructies kunnen uitvoeren.	– constructies als: loodlijnen, evenwijdige rechten, raaklijnen, veelhoeken (U)
50	Eenvoudige letters en cijfers correct kunnen tekenen.	– meetkundige en optische spatiëring van letters en woorden – letterverhouding – letterconstructie – bladschikking

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Pedagogisch-didactische wenken die voor diverse doelstellingen te gebruiken zijn

- Het voorliggende leerplan is een **graadleerplan**: de doelstellingen en leerinhouden zijn niet gerangschikt per leerjaar. Het is de taak van de leraar de moeilijkheidsgraad van de aangebrachte theorie én van de teken- of praktijkopdrachten aan te passen aan de mogelijkheden van de groep, bijvoorbeeld door er rekening mee te houden dat leerlingen al of niet in het tweede jaar het beroepenveld 'Decoratie' kennis hebben gemaakt met bepaalde aspecten van de opleiding. In het derde jaar (eerste leerjaar van de tweede graad) zal men zich beperken tot basisvaardigheden en basiskennis van materialen, om in het vierde jaar stilaan uit te breiden, zodat op het einde van de graad de doelstellingen volledig gerealiseerd zijn.
- Daar waar de leerlingen nieuwe producten, gereedschappen en vaardigheden leren kennen, is een **demonstratie** altijd aan te bevelen: stalen van diverse aard laten zien, gebruik van materialen en gereedschappen tonen. Als de school zelf niet over de mogelijkheden beschikt (bv. omdat men niet alle materialen kan aankopen), kan men een bezoek aan een producent of verdeler overwegen, of iemand uitnodigen voor een demonstratie. Laat de leerlingen de informatie op één of andere manier opslaan: nota's bij documentatie, werken met vragen en invulbladen, enz.

Als het gereedschappen betreft die de leerlingen zelf moeten leren hanteren, zal demonstreren uiteraard niet volstaan: ze moeten dan zelf kunnen *ervaren* wat het verschil is tussen goed en minderwaardig materiaal.

- Interessant, zeker voor beginnende leraren zijn handleidingen betreffende juiste werkmethoden. De SVS-handleidingen verdienen aanbeveling; nadeel is de Nederlandse terminologie die verschilt van wat we in Vlaanderen gebruiken.
- Voor wat betreft producten en gereedschappen zou er in elk praktijklokaal of minstens in de afdeling een uitgebreide **documentatie** voorhanden moeten zijn, die wordt aangepast telkens er nieuwe zaken op de markt komen die voor de leerlingen van belang zijn. De leerlingen moeten ook leren hoe ze iets kunnen opzoeken in de verschillende documentatiemappen. Wanneer leerlingen van bepaalde producten of gereedschappen meer moeten afweten, is het aangewezen hen zelf een **documentatiemap** te laten aanleggen. Dit vraagt behoorlijk wat werk, en is alleen zinvol als er met die map ook echt iets gedaan wordt, bijvoorbeeld als de leerlingen er af en toe iets in moeten opzoeken. Ga er niet te snel van uit dat de leerlingen weten hoe ze zo'n map moeten aanleggen. Geef in een derde jaar heel precieze instructies en kijk ook na of ze er zich aan houden. Hou er ook rekening mee dat de leerlingen hier alleen werk van zullen maken als ze door de lespraktijk inzien dat het zinvol werkmateriaal is.
- Voor wat de **tekenvaardigheden** betreft: het is de bedoeling zoveel mogelijk integratie met de andere clusters van het leerplan na te streven. Bij veel opdrachten die de leerlingen krijgen, komt zowel technologie, tekenvaardigheid als praktijk aan bod. Het spreekt vanzelf dat hiervoor goede afspraken moeten gemaakt worden tussen de verschillende leraren.

Een aantal vaardigheden kunnen niet louter ter gelegenheid van een praktijkopdracht aangeleerd of ingeoeft worden. Daarom zijn er een aantal doelstellingen samengebracht in een afzonderlijke cluster (44-50). De leraar moet er over waken geen "vaardigheden om de vaardigheden" te laten oefenen, maar de oefening altijd kaderen in een voor de leerlingen zinvolle opdracht (zie o.m. de suggestie bij doelstelling 50).

- In verband met **lettertekenen**: sierschrift wordt niet als afzonderlijk vak (afzonderlijk uur per week) beschouwd, maar wordt geïntegreerd aangeboden met andere tekenopdrachten. Zo kan dit onderdeel aan bod komen in de doelstellingen 44 - 47 - 48 en 49. Telkens komt een andere vaardigheid aan de orde, die door het tekenen van letters en cijfers kan aangeleerd worden: onder andere waarnemen, analyseren, weergeven, construeren.

Pedagogisch-didactische wenken bij afzonderlijke doelstellingen

- 1 In het derde jaar kan men starten met een bestaand werkopgaveblad, gemaakt door de leraar. De leerlingen leren interpreteren wat er op staat. Tegen het einde van het vierde jaar kan men de leerlingen, eventueel in kleine groepjes, zelf een eenvoudig werkopgaveblad laten maken bij een bepaalde opdracht, waarbij ze nadenken over datgene wat moet gebeuren én over de juiste volgorde.
- 2 Suggestie: maak met de leerlingen een wandeling in de (omgeving van de) school. Geef hen vooraf enkele duidelijk geformuleerde opdrachten, waardoor ze weten waar ze precies moeten naar kijken. Geef hen een lijstje mee waarop ze een aantal dingen moeten noteren, bijvoorbeeld drie voorbeelden van mooi/goed schilderwerk en drie voorbeelden van gebouwen of voorwerpen die volgens hen door een schilder moeten onder handen genomen worden. Laat ze goed aangeven waar ze dat gezien hebben (bijvoorbeeld door het adres te noteren). Bij de bespreking in de klas ga je na wie wat heeft opgemerkt. De leerlingen moeten ook kunnen zeggen waarom ze iets mooi/goed vonden en waarom sommige dingen volgens hen zouden moeten behandeld worden.

De gevonden voorbeelden kunnen dan in verband gebracht worden met de functies van schilderwerk (beschermen, verfraaien, ...), met goed, slecht en beschadigd schilderwerk.

Is er geen mogelijkheid om een wandeling te maken, dan kan men werken met foto's. Hiervoor kan de leraar een collectie foto's aanleggen, zowel zelf gemaakte als bestaande (bv. uit tijdschriften).

- 3 Vertrekken van concrete voorbeelden, in de realiteit, op foto of video: schilderwerk op de dijk, in landen waar het erg koud of erg warm, erg droog of erg vochtig is. Het theoretisch inzien hiervan (technologie) wordt dan in de praktijk toegepast: de doelstelling vraagt immers dat ze kunnen rekening houden met die omstandigheden; dat is ruimer dan het weten alleen!
- 4 Hou rekening met hun mogelijkheden en beperkingen op het vlak van (be)rekenen. Laat ze geen ingewikkelde volumes of oppervlakken berekenen, maar begin met heel eenvoudige opdrachten. Laat hen ook controleren of hun berekening klopt: kunnen ze inderdaad een oppervlak schilderen met de hoeveelheid die ze berekend hebben? En wat als ze de hoeveelheid gebruiken die op het etiket vermeld is? Leer hen hier kritisch mee om te gaan: welke technische fiche is betrouwbaar, welke niet? (Zie ook doelstelling 19)
Kies de opdrachten ook in functie van berekeningen en opmetingen.
- 5-6 Nadat de leerlingen kennis hebben gemaakt met een aantal inhouden van vaktechnologie, die hier bij de leerinhouden zijn vermeld, kunnen ze leren de werkvolgorde te bepalen. We beperken ons hier tot deelopdrachten. Bij het begin van een nieuwe opdracht kan deze vaardigheid dus telkens inge oefend worden, evenals het leren klaarzetten van materiaal en gereedschap.
- 7-8 Geïntegreerd werken veronderstelt dat men de vakkennis koppelt aan opdrachten: leerlingen maken dus kennis met een aantal verfborstels en plamuurmessen op het moment dat ze die nodig hebben voor een opdracht. Dat neemt natuurlijk niet weg dat ze op een gegeven moment een overzicht moeten krijgen dat de opdracht overstijgt. Dergelijk overzicht geven biedt kans om het reeds aangeleerde te herhalen. Indien de leerlingen een map bijhouden met documentatie, is het ook voor de leraar een geschikt moment om die mappen eens na te kijken en zo nodig te laten corrigeren of aan te vullen.
- 10 Ook publicaties in verband met veiligheid, milieu en gezondheid kunnen opgenomen worden in de documentatiemap van klas en leerling.
Eventueel de preventie-adviseur uitnodigen voor een gesprek.
- 11 Op school iemand uitnodigen of een firma bezoeken. Het kan ook interessant zijn opstellingen te bekijken en te bespreken in verschillende werksituaties (de derde graad, zevende jaar, reële werkplek).
- 14 Ook eens laten zien wat er gebeurt als men het verkeerde gebruikt.
Bepaalde firma's hebben hieromtrent heel goede cursussen.
- 18 Door veel te oefenen (voelen) leren wat echt glad is!
- 19 Dit vraagt heel veel oefening. Laat de leerlingen hierbij ook gebruikmaken van de documentatiemap die ze aanleggen. TV: technische fiches bespreken, PV: conformiteit laten ervaren. Hier kunnen technologie en praktijk perfect geïntegreerd worden.
- 20 We spreken hier bewust niet over de reuk als herkenningsmiddel, omdat dit niet altijd veilig is!

- 21 Van verschillende pigmenten laten stalen zetten. Giftige pigmenten gebruikt men uiteraard niet. Men kan ze wel laten bekijken in boeken met stalen.
- 22 De reuk is een goede hulp bij het herkennen van stoffen, maar de leerlingen moeten goed weten dat ze nooit aan een pot of fles moeten ruiken, wel aan een deksel of stop.
- Voor- en nadelen kan men ook leren kennen vanuit de ervaring: ook hier dus integratie van technologie en praktijk!
- 23 In deze doelstelling ligt de nadruk op het kunnen namaken van kleurtonen. De theorie is ondersteunend, dit wil zeggen dat men het geven ervan afstemt op wat de leerlingen in de praktijk nodig hebben. Anderzijds is het ook zo dat men oefeningen maakt om de theorie te verwerven.
- Gebruikmaken van reële-kleurenkaarten. Deze zijn weliswaar duur, maar zeer interessant. Spreek met collega's af eenzelfde kleurensysteem te gebruiken in alle graden of jaren, om verwarring te vermijden. Als men in de derde graad het NCS-systeem gebruikt, in de tweede graad best vertrekken van de Ostwaldkleurencirkel. Het is aan te bevelen te laten zien dat er ook meerdere systemen bestaan.
- 25 Wijzen op het meest economisch toepassen van afsluitsystemen.
- 26 Informatie van diverse aard leren gebruiken, ook van het Internet.
- 27 Afgewerkte stalen laten zien: lichte ondergrond afgewerkt met donkere tonen en omgekeerd.
- 28 Deze doelstelling moet gekoppeld worden aan doelstelling 7 (eigenschappen van borstels).
- 29 Behalve voor de methode van schuren en slijpen, ook aandacht vragen voor een goede houding, veiligheid, (stroom, stof, verhitting), persoonlijke beschermingsmiddelen. Op deze wijze werkt men hier ook aan de doelstellingen 39 en 42.
- 30 Wijzen op de zwakke plaatsen bij het schuren: hoeken, kanten enz.
- 32 Ook onderhoud en herstelling van sjablonen opnemen in de praktijk.
- 36 Kan niet los gezien worden van doelstelling 22.
- 44 Voorwerpen herleiden tot hun basisvorm betekent onder meer stileren. Om het voor de leerlingen voldoende afwisselend te maken, kan men af en toe ook een "natuurvorm" laten stileren, dit wil zeggen een voorwerp met een meer grillige vorm, zoals bijvoorbeeld bladvormen.
- 49 Mogelijke toepassing bij het tekenen van *raaklijnen*: lettervormen.
- 50 Een suggestie voor een opdracht, waarbij de compositie bestaat uit letters: de leerlingen krijgen een afbeelding van een eenvoudig alfabet. Met behulp van kalkpapier moeten ze een aantal letters overnemen en er een woord mee vormen, rekening houdend met letterverhouding, spatiëring, bladschikking enz. Ze mogen het woord zelf kiezen, zodat ze het desgewenst kunnen gebruiken in een andere context (bv. hun eigen naam, te gebruiken op materiaalkist, e.d.).

Evaluatie is geen doel op zich, maar maakt deel uit van het didactisch proces. Velen associëren evaluatie onmiddellijk met een (eind)beoordeling, die meestal *periodiek* is en die vooral een rol speelt bij de beslissingen die men neemt voor de schoolloopbaan van de individuele leerling. Informatie verzamelen voor het nemen van dergelijke beslissingen is één van de mogelijke doelstellingen van evaluatie, maar ook eerder in het pedagogisch-didactisch proces speelt evaluatie een zeer belangrijke rol.

Zo kan er in de loop van het hele leerproces aan *permanente evaluatie* worden gedaan: iedere les, leseenheid of stap in het leerproces dient geëvalueerd te worden. Met andere woorden: de leraar moet geregeld nagaan in hoeverre de leerlingen de doelstellingen en leerinhouden beheersen. De leraar trekt hieruit de gepaste conclusies in verband met de vorderingen van zijn leerlingen en in verband met de sturing van het leerproces. Indien de klasgroep niet de gewenste resultaten behaalt, moet de leraar zich vragen stellen rond zijn aanpak, de moeilijkheidsgraad, het tempo van de lessen, de werkelijkheidsgraad van de leerinhouden, de concretisering naar de praktijk toe, enzovoort.

Zowel bij permanente als bij periodieke evaluatie kan men spreken over *procesevaluatie* en *productevaluatie*. Men is het meest vertrouwd met evaluatie door de leraar, maar ook *zelfevaluatie* heeft een belangrijke vormende waarde, zeker in een tijd waar levenslang leren steeds meer veld wint.

Procesevaluatie heeft betrekking op *de wijze waarop de leerling leert*. Dit is vaak moeilijk te beoordelen. Tijdens het lesverloop vaststellen hoe een leerling de aangeboden informatie in zich opneemt en verwerkt of vaardigheden en attitudes verwerft, vraagt van de leraar een zeer groot observatievermogen. Tijdens groeps- en individueel werk en ook bij zogenaamde routineopdrachten, kan deze observatie diepgaander zijn dan tijdens doceermomenten.

Procesevaluatie heeft zowel betrekking op de wijze van opnemen van informatie, als op het verwerken en assimileren ervan en op het reproduceren. Het is bijvoorbeeld perfect denkbaar dat een leerling de aangeboden leerstof wel heeft geassimileerd maar dat hij om de ene of andere reden niet in staat is om deze adequaat te reproduceren. Door overleg met collega's en desgevallend het inschakelen van specialisten - eventueel via het CLB - kan men beter inschatten waar het probleem zit. Misschien heeft een leerling gewoon zijn of haar les niet geleerd en kan het goed zijn zich de vraag te stellen wat hiervan de reden is. Maar mogelijk liggen andere oorzaken aan de basis van zwakke resultaten. Proberen deze oorzaken te detecteren behoort tot de opdracht van de leraar, die zich onder andere door collega's, coördinatoren, technisch adviseurs en CLB-medewerkers kan laten bijstaan. Op die wijze kan zowel de verdere schoolloopbaan als de persoonlijkheidsontwikkeling van de leerling worden beïnvloed.

Productevaluatie is allicht de meest objectieve en meest meetbare vorm van evalueren. Hier betreft het immers het bereikte resultaat. Men kan de normen waaraan het eindproduct moet voldoen, vrij nauwkeurig vooraf vastleggen en aan de leerlingen mededelen. Het verwachtingspatroon is duidelijk. Op basis hiervan kan het eindresultaat ook relatief gemakkelijk beoordeeld worden. Dit resultaat is juist of fout, goed of verkeerd. Men kan ook zeer concreet aangeven wat en waarom iets fout of juist is. Het eindresultaat kan, meestal ook door de leerling zelf, aan deze norm worden afgemeten. Productevaluatie biedt allicht ook de meeste kansen op feedback en heeft, als er een goede feedback is, ook een vormende en lerende waarde.

Toch is een zuivere productevaluatie niet zo evident. In de meeste gevallen zijn meer genuanceerde antwoorden mogelijk of noodzakelijk. Een bepaalde opdracht kan op verschillende manieren worden uitgevoerd en toch een zelfde resultaat opleveren, enzovoort.

Wanneer een leerling zijn eigen leerproces of zijn eigen werk beoordeelt, spreken we van *zelfevaluatie*. Wie zijn of haar eigen werk moet beoordelen zal dit vaak, anders doen dan wanneer een derde dit doet. Maar bovendien is een goed begeleide zelfevaluatie voor de leerling een hulp bij het interpreteren van de evaluatie door de leraar. Met de zelfevaluatie op de achtergrond, zal de leerling vaak gemakkelijker de kritische beoordeling van de leraar aanvaarden. En eens de tekortkomingen aanvaard, zal de leerling ook meer open staan voor alternatieven en zijn houding, werkmethoden en inspanningen meer aanpassen.

De inhoud van de evaluatie moet steeds in relatie staan tot de doelstellingen van het vak, die zowel cognitieve, psychomotorische als affectieve elementen bevatten. Enkele voorbeelden:

- cognitieve vaardigheden (*kennen, begrijpen, inzien, toepassen ...*),
- psychomotorische vaardigheden (*nadoen, oog-hand-coördinatie, ritme, snelheid, nauwkeurigheid ...*),
- attitudes (*doorzetting, efficiëntie, sociale gerichtheid ...*).

De leraar zal evenwel ook rekening houden met de samenstelling van de klasgroep, de wijze en het tempo waarop de les(sen) werd(en) gegeven, de afspraken binnen de school en/of de vakgroep.

Bovendien kan men een onderscheid maken tussen reeds gekende leerstof, of wat als parate kennis beschouwd wordt en nieuwe leerstof.

Het zal duidelijk zijn dat het lerend bezig zijn van de leerlingen en de vorderingen die ze daarbij maken, hoe dan ook permanent moeten worden beoordeeld. Hun technisch en technologisch kennen en kunnen wordt permanent getoetst. Bovendien moet aan een aantal doelstellingen, die voortdurend in de praktijk moeten worden toegepast, elke les worden gewerkt. Zij kunnen niet het voorwerp zijn van een eenmalige of sporadische evaluatie. Dit is bijvoorbeeld zo voor het begrijpen en toepassen van veiligheidsvoorschriften of voor de attitude van zorg en respect voor materiaal. Daarnaast kunnen de leerlingen ook nog periodiek aan de hand van goed gekozen en duidelijk omschreven opdrachten bewijzen dat ze bepaalde vaardigheden en ondersteunende kennis verworven hebben.

Evaluëren veronderstelt ook *rapporteren*. Hoe en wanneer men rapporteert, is een zaak van elke school. Van kapitaal belang is dat het rapport duidelijk is voor wie het moet lezen: in de eerste plaats de leerling, maar uiteraard ook de ouders. Een cijfer alleen zal niet volstaan wanneer men de evaluatie wil kaderen in het hele vormingsproces. Vorderingen en tekortkomingen duidelijk aangeven, en suggesties doen voor remediëring, maken het rapport tot een echt instrument bij het leren!

Enkele suggesties in verband met schriftelijke toetsen

Toetsen van cognitieve elementen via schriftelijke opdrachten als ‘Verklaar ...’, ‘Omschrijf ...’, ‘Leg uit met je eigen woorden ...’ brengen heel veel BSO-leerlingen, ook al *kennen* ze het antwoord, niet tot een goed einde. Ze leveren dus heel vaak een foutieve beoordeling van de leerling op.

Andere vormen van schriftelijke evaluatie zijn wel bruikbaar, bijvoorbeeld:

- meerkeuzevragen;
- aanvullen van een tekening of schema (geen loutere invuloefening!);
- opdrachten als ‘verbind de samenhangende elementen met een pijl’, ‘plaats in de juiste volgorde’ ...;
- vooraf klaargemaakte tabellen of controlelijsten kunnen door de leerlingen individueel of in groep ingevuld worden en als basis dienen voor de evaluatie - mogelijke inhoud daarvan zijn: de opgemeten hoeveelheden, de te bestellen materialen, de beschrijving van de werkvolgorde, de geraamde en de werkelijke tijdsduur, de toegepaste veiligheidsvoorzieningen;
- het kunnen lezen van een werktekening kan men evalueren door bijvoorbeeld het nodige aantal stenen te laten berekenen.

Evaluatiemethoden

- Punten zoveel mogelijk uitsplitsen: voor tekenen bijvoorbeeld: compositie, lijnen, verhoudingen, techniek, netheid ...
- Per periode een duidelijk beeld van de behaalde punten laten zien aan de leerlingen en daarnaast ook voldoende de nadruk leggen op de al dan niet verworven vaardigheden en vooruitgang (ook naar ouders toe via agenda, rapport, oudercontact ...).
- Leerlingen zelf kritisch leren kijken naar eigen werk en dat van anderen door geregeld klassikaal de werken te bespreken aan de hand van aandachtspunten die op hun werkopgaveblad te lezen zijn.
- Voor praktijkopdrachten kunnen bepaalde stappen door de leerlingen zelf geëvalueerd worden: vlak plamuren, schuren en schilderen moeten ze leren voelen (in het praktijklokaal kunnen voorbeelden van vlak werk aanwezig zijn om ze het verschil tussen vlak en oneffen werk te laten voelen en zien).

Aflijnen kan bij bepaalde opdrachten vergeleken worden met de originele lijntekening op transparant gekopieerd of getekend (zie voorbeeld). Rechte lijnen en hoeken kunnen elk moment gecontroleerd worden met rand of hoek van een vel papier ... Eventueel kan er een gradatie in het afwijken van de oorspronkelijke lijnen, hoeken of figuren bepaald worden.

De bedoeling is natuurlijk dat de leerlingen na verloop van tijd en met enige oefening zonder hulpmiddelen fouten of afwijkingen vaststellen en er vanzelfsprekend naar streven om zo foutloos mogelijk te werken ...

- Als leerlingen kleuren moeten namengen, hebben ze soms moeite om de perfecte toonwaarde te bekomen. In het lokaal zou een kleurenwaaier of -kaart met voldoende grijswaarden kunnen aanwezig zijn waarop ze het na te mengen kleur en hun eigen staaltje telkens kunnen vergelijken. Zo kunnen ze zelf inzien hoeveel stappen ze nog moeten verbleken of verdonkeren. Ook om onderscheid te maken tussen koude en warme, heldere of doffe kleuren ... zijn kleurenwaaiers of voorbeelden handig om naar te verwijzen in de klas.
- Leerlingen moeten heel vaak gezegd worden waarom zorgvuldig, nauwkeurig en verzorgd werken zo belangrijk is. Als ze het louter schools bekijken zien ze er niet altijd het belang van in, maar als er verwezen wordt naar gelijkaardige situaties in het uitoefenen van hun beroep later, begrijpen ze meestal veel beter waarom er zo op gehamerd wordt. Ook attitudes kunnen op die manier positief evolueren ...
- Het kan ook verrijkend zijn als leerlingen niet enkel werken of activiteiten van hun eigen klas bespreken, maar ook dat van andere klassen (zelfs van de derde graad). Zo zien ze ook wat de aandachtspunten en moeilijkheidsgraad zijn waar zij ooit moeten naar streven (of wat eventuele fouten zijn ...).

Ook het bekijken van uitgevoerde werken in en rond de school, in hun thuisomgeving en in vaktijdschriften leren hun eigen kritische geest verruimen.

8 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

- Per leerling:
  - basisuitrusting: schuurblok, steekmessen, plamuurmessen, verfborstels, penseelset in koker, stofborstel, gipsbeker, afbreekmes, schilderstape
  - werkkoffer
  - werkkledij
  - materiaal voor schoonmaak en persoonlijke hygiëne, bijvoorbeeld vodden, spons, zeemleer ...
  - de nodige persoonlijke beschermingsmiddelen, bijvoorbeeld stofmasker

- In de school (afdeling):
  - voldoende ruime praktijklokalen, goed verlicht, voorzien van stromend water en met een spoelbak, uitgerust met voldoende afzuiging van schadelijke dampen, met een bezinkbak voor oplossen verdunningsmiddelen, met de nodige bergruimte
  - brandvrije verfkast
  - aangepaste kleedruimte
  - schuur- en afbrandruimte met verluchting of afzuiging
  - schildermateriaal, onder andere verfrullen
  - de nodige verven en andere producten
  - montagegereedschappen, bijvoorbeeld boormachine, schroevendraaiers, tangen en dergelijke
  - computer en overheadprojector
  - documentatiemateriaal
  - ladders en stellingen
  - schoonmaakgerief, bijvoorbeeld borstels, dweilen enz.
- Per praktijklokaal:
  - schuurmachines, stofzuiger
  - afwarmapparatuur
  - brandvrije verfkast,
  - verschillende soorten afvalbakken
  - tekentafels of ezels
  - werktafels

Wenselijke uitrusting:

- technisch ingericht klaslokaal met overhead- en diaprojector, video en tv
- mogelijkheden om werk van leerlingen tentoon te stellen en op te bergen

De uitrusting en de inrichting van de lokalen, inzonderheid de werkplaatsen, de vaklokalen en de laboratoria, dienen te voldoen aan de technische voorschriften inzake arbeidsveiligheid van de Codex over het welzijn op het werk, van het Algemeen Reglement voor Arbeidsbescherming (ARAB) en van het Algemeen Reglement op de Elektrische Installaties (AREI).

9 **BIBLIOGRAFIE**

- **CARTER, D.**, Verf in het interieur, Cantecler, De Bilt, 1997.
- **GEERTS, J., DEN ELZEN, J.C.C.**, Werken met kleur, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1991.
- **GEERTS, J., DEN ELZEN, J.C.C.**, Vaktheorie: Materialen Schilderen 1 - Gereedschappen Schilderen 1, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1987.
- **HEESTERS, J.H.P.**, Het oude schildersambacht, Eisma, Leeuwarden, 1995.
- **ITTEN, J.**, Kunst en kleur: een kleurenleer over het subjectief beleven en objectief leren zien van kleur als weg naar de kunst, Cantecler, De Bilt, 2000.
- **ITTEN, J.**, Kleurenleer, Cantecler, De Bilt, 1998.

- **KRAAN, S.T.J., KUIPER, J., VOORHORST, J.**, Schilderen: tekenen, reclame/decoratie, kleurenleer, Spruyt, Van Mantgem en De Does, Leiden, 1994.
- **MEYER, C.**, Genealogie van de ruimte: kleurwetenswaardigheden, Van Spijk, Venlo, s.d.
- **ROBINSON, L.**, Decoratieve verfrecepten, Brecht, Haarlem, 1998.
- **ROBINSON, L.**, Verfeffecten voor binnen en buiten, Brecht, Haarlem, 1998.
- **SAINT-GEORGE, A.**, Het complete sjablonenboek, Canteleer, De Bilt, 1993.
- **SELLIGMAN, P.**, Kalligrafie en ornament, Canteleer, De Bilt, 1995.
- **SKINNER, K.**, Kleur in huis, Canteleer, Baarn, 1999.
- Handboek schilders- en afwerkingstechnieken, Snijerslaan 2, Utrecht.
- Ornamental type, Pepin, Amsterdam, 1997.
- Schilders en stukadoors, Stichting Vakopleiding, SVS, Waddinxveen.
- Verftoepassing, Vademecum.
- Schilderwerk binnen, schilderwerk buiten, Elmar BV, Rijswijk.

Tijdschriften

- Eisma's schildersblad, Eisma BV, Postbus 340, Leeuwarden.

Firma's

- Herbol en Sikkens, AKZO NOBEL Decorative Coatings NV, G. Levisstraat 2, 1800 Vilvoorde
- Opleidingscentrum SVS, Postbus 76, 2740 AB Waddinxveen, 1997
  - Afwerking van hout
  - Afwerking van metaal
  - Afwerking van steen en beton
  - Wandbekleding
  - Decoratieve technieken B
- SIGMA Coatings SA, Tweemonstraat 104, 2100 Deurne Antwerpen.
- SIA, Hof te Bollebeekstraat 21, 1730 Mollem.